

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Noam Chomsky

**Requiem
pentru visul american**

cele 10 principii
ale concentrării bogăției și puterii

Prefață de Vladimir Bortun

Traducere de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

<i>Cum a devenit visul coșmar</i> (prefață de Vladimir Borțun)	7
<i>Requiem pentru visul american,</i> Noam Chomsky	17
Notă asupra visului american	19
Introducere	23
PRINCIPIUL # 1	
REDUCEȚI DEMOCRAȚIA	25
<i>LUCRĂRILE SECRETE... DIN 1787</i>	
ȘI ALTE SURSE	34
PRINCIPIUL # 2	
MODELĂȚI IDEOLOGIA	41
<i>MEMORANDUMUL POWELL, 1971</i>	
ȘI ALTE SURSE	48
PRINCIPIUL # 3	
REGÂNDIȚI ECONOMIA	55
„PENTRU SFÂRSITUL CERERILOR DE TIP	
TERMEN SCURT”, 2009 ȘI ALTE SURSE	65
PRINCIPIUL # 4	
TRANSFERAȚI SARCINA	71
HENRY FORD DESPRE MOTIVELE PENTRU CARE	
A DUBLAT SALARIUL MINIM ȘI ALTE SURSE	79

PRINCIPIUL # 5

ATACĂȚI SOLIDARITATEA	83
<i>TEORIA SENTIMENTELOR MORALE, 1759,</i> ȘI ALTE SURSE	92

PRINCIPIUL # 6

CONTROLAȚI REGLEMENTAREA	95
<i>ECONOMIA PROSPERITĂȚII, 2012</i> ȘI ALTE SURSE	107

PRINCIPIUL # 7

ORCHESTRAȚI ALEGERILE	111
<i>CITIZENS UNITED VS. FEDERAL ELECTION COMMISSION, 2010, ȘI ALTE SURSE .....</i>	117

PRINCIPIUL # 8

MENTINEȚI LINIA	119
“FORD MEN BEAT AND ROUT ...” ȘI ALTE SURSE	129

PRINCIPIUL # 9

AUTORIZAȚIA DE FABRICARE	133
<i>ESSAYS, MORAL, POLITIC, LITERARY, 1741</i> ȘI ALTE SURSE	141

PRINCIPIUL # 10

MARGINALAȚI POPULAȚIA	147
“TESTING THEORIES OF AMERICAN POLITICS”, 2014, ȘI ALTE SURSE	160

Sursele primare	167
-----------------------	-----

PRINCIPIUL # 1

REDUCEȚI DEMOCRAȚIA

De-a lungul întregii istorii a Americii, a existat o confruntare continuă între presiunea de a avea mai multă libertate și democrație venind de jos și eforturile venind de sus pentru a asigura controlul și dominația prin elită. Acest fapt coboară până la fundarea însăși a țării.

MINORITATEA OPULENȚILOR

James Madison, autorul principal al Constituției Statelor Unite, care credea în democrație la fel de mult ca oricine sau aproape oricine din lumea timpului său, gândea totuși că sistemul american trebuia conceput astfel încât puterea să stea în mâinile celor bogăți – și, la inițiativa sa, aşa s-a și întâmplat. Pentru că bogății sunt indivizi cei mai responsabili, cei care posedă interesul public în inimă și nu doar interesele parohiale.

Structura sistemului constituțional încredință aşadar cea mai mare putere în mâinile Senatului. Trebuie să ne amintim că, în acea epocă – și de atunci a trecut aproape un secol – Senatul nu era ales. Mai precis, era ales de către legislatori bogăți pe termen lung. Oamenii mai responsabili. Oamenii care, aşa cum o spune Madison,

Respect pentru oameni și cărti

aveau o simpatie specială pentru marii proprietari și pentru drepturile acestora. Aveau datoria de le proteja.

Senatul avea cea mai mare putere, dar era în egală măsură cel mai îndepărtat de populație. Camera Reprezentanților – mai apropiată de popor – avea un rol mult mai limitat. Executivul – președintele – era în plus un administrator la acea vreme, cu o anume responsabilitate în politica externă și în alte domenii. Nimic din ceea ce se întâmplă azi.

O problemă importantă era cât de mult poate fi permisă o democrație veritabilă. Madison discută acest lucru cu mare aplecare, nu atât în *Federalist Paper*² – care intrau sub incidența propagandei – ci pe parcursul dezbatelor Convenției Constituționale de la Philadelphia, care constituie și azi o mină de informație. Dacă citim minutele dezbatelor, observăm că Madison afirmă că preocuparea majoră a societății – a oricărei societăți decente – trebuie să fie „protejarea minorității celor bogăți de majoritate”. Acestea sunt cuvintele. și oferea argumente.

Vezi *Secret Proceedings and Debates of the Convention Assembled at Philadelphia, in the Year 1787* [Lucrările și dezbatările secrete ale Convenției de la Philadelphia, în anul 1787], la pp. 34-35

Madison nota că modelul la care se gândeau – fără îndoială, Anglia – era țara și societatea politică cu nivelul

² The *Federalist* (ulterior, *The Federalist Paper*) reprezintă o colecție de 85 de texte semnate cu pseudonimul Publius de către Alexander Hamilton, James Madison și John Jay în vederea promovării ratificării Constituției Statelor Unite. (n.t.)

cel mai avansat al momentului respectiv. Să presupunem, spunea acesta, că toată lumea ar vota liber în Anglia. Majoritatea săracilor s-ar aduna și s-ar organiza pentru a le lua bogăților averile. Ar face, după terminologia de azi, o „reformă agrară”: distrugerea marilor proprietăți, fără-mițarea suprafețelor agricole pentru a da oamenilor terenuri, reluarea pământurilor de care, nu cu multă vreme în urmă, fuseseră depozați prin sistemul de *enclosure*³.

Ar fi fost cu totul incorrect, continuă Madison, și în consecință inaceptabil. Așadar, sistemul constituțional trebuie conceput pentru a împiedica democrația – „tirania majorității”, aşa cum o numim uneori –, pentru a evita ca vreun individ să se atingă de bunurile celor opulenți.

Aceasta este structura sistemului creat pentru a preveni pericolul democrației. Fără îndoială, în apărarea lui Madison, trebuie spus că acesta era un precapitalist. Îi vedea pe bogății națiunii într-o oarecare măsură ca pe niște patricieni romani, în acord cu mitologia valabilă la acel moment – aristocrați luminați, figuri mărinimoase lucrând cu devotament pentru binele tuturor. Este o vizionă destul de convențională, aşa cum o dovedește faptul că sistemul constituțional al lui Madison a fost instaurat.

E de remarcat și că, începând din anii 1790, Madison condamna cu putere deteriorarea sistemului pe care-l concepuse, căci stockjobberii și alții speculanți luaseră puterea, distrugând sistemul în numele intereselor lor.

³ Au votat atunci pentru a relua pentru ei însiși ceea ce era înainte *commons* – pământurile comune. (n.t.)

ARISTOCRAȚI ȘI DEMOCRAȚI

Ca mare teoretician al democrației, Jefferson avea o altă viziune – cel puțin ca formulare și, în parte, la nivel de convingere. Nu atât în acțiunile sale, cât în ceea ce spunea, făcea o distincție între cei pe care-i numea aristocrați și cei pe care-i numea democrați. O spunea destul de elocvent.

Esențialmente, ideea aristocraților este că puterea trebuie încredințată unei clase distincte și privilegiate, care să ia decizii și să facă lucrurile corect. Din contră, democrații gândeau că puterea trebuia să stea în mâinile poporului. În cele din urmă, ei aveau responsabilitatea de a lua decizii și de a acționa rezonabil; fie că le apreciem sau nu decizii, pe ei trebuie să-l susținem. El fi susținea aşadar pe democrați și nu pe aristocrați. Era oarecum opusul vizionii lui Madison, cu atât mai mult cu cât, aşa cum am spus deja, nu i-a trebui prea mult timp ca să vadă unde conduce sistemul – iar această schismă traversează întreaga istorie americană până azi.

Vezi „Thomas Jefferson într-o scrisoare către William Short”, 8 ianuarie 1825, la p. 35

REDUCEȚI INEGALITATEA

E interesant de notat că această dezbatere se înscrie într-o tradiție îndelungată. Coboară până la întâia lucrare asupra democrației politice din Grecia antică. Prima carte importantă despre sistemele politice este de fapt *Politica* lui Aristotel – un studiu de mare întindere care cercetează diferitele tipuri de sisteme politice. Aristotel

PRINCIPIUL 1. REDUCEȚI DEMOCRAȚIA

ajunge la concluzia că, dintre toate, democrația este cel mai bun sistem. Dar, apoi, dă cu precizie definiția semnalată ulterior de Madison. Filosoful grec nu se gândeau la o țară, ci la oraș-stat Atena; și să nu uităm că democrația sa îi privea pe oamenii liberi.

Vezi Aristotel, *Politica*, Cartea a III-a, Capitolul 8, la pp. 35-36

Aristotel face aceeași observație reluată de Madiosn. Dacă Atena era o democrație pentru oamenii liberi, săracii s-ar fi putut aduna și ar fi putut lua averile bogăților. Așadar, aceeași dilemă, dar cu soluții opuse: cea a lui Madison era de a *reduce democrația* – adică de a organiza sistemul astfel încât puterea să fie în mâinile bogăților și să fragmenteze populația în multe feluri, astfel încât să nu poată să se adune și să se organizeze pentru a lua puterea de la bogăți. Soluția lui Aristotel era cu totul opusă – propunea ceea ce am numi azi „statul-providență“. El dorea să încercăm să reducem inegalitatea prin intermediul meselor publice și al altor măsuri specifice orașului-stat. Aceeași problemă – soluții contrare. Una constă în reducerea inegalității, iar problema ar dispărea cu totul. Cealaltă constă în reducerea democrației. Fundamentele țării rezidă în aceste aspirații contradictorii.

Vezi Aristotel, *Politica*, Cartea a VI-a, Capitolul 5, la p. 37

Inegalitatea are multiple consecințe. Nu doar că este extrem de injustă în sine, dar are și implicații negative asupra societății în ansamblul său. Inclusiv în domenii

Respect pentru oameni și cărti

precum sănătatea. Studii foarte bune – cel al lui Richard Wilkinson, între alții – arată că, cu cât o societate este inegală, cu cât e săracă sau bogată, cu atât prezintă probleme de sănătate. Chiar și printre bogați. Pentru că inegalitatea însăși are un efect coroziv și nociv asupra relațiilor sociale, asupra conștiinței, asupra vieții umane și.a.m.d., cu tot soiul de consecințe negative. Toate acestea ar trebui depășite. Aristotel avea dreptate: pentru a trece peste paradoxul democrației trebuie redusă inegalitatea, iar nu democrația.

PĂCATUL SOCIETĂȚII AMERICANE

În primele zile ale Statelor Unite, se întrevedeau un viitor fără sfârșit de bogătie, de libertate, de dezvoltare și de putere în creștere – atâtă vreme cât nu se acorda prea multă atenție victimelor. Statele Unite erau o societate de tip colonialist – forma cea mai brutală de imperialism. Trebuia să ignori faptul că se asigura o viață mai bogată și mai liberă prin decimarea populației indigene, primul mare „păcat originar“ al societății americane; și sclavia masivă a unui alt segment din populație, al doilea mare păcat (trăim încă efectele celor două); apoi, ignorarea măinii de lucru exploatație abuziv, cuceririle teritoriilor străine etc. Dacă uităm aceste mici detalii, există un anume adevăr în idealurile noastre. Una dintre întrebările esențiale a fost mereu: până la ce punct trebuie permisă o democrație veritabilă?

Dacă ne întoarcem la instaurarea Constituției – la finele secolului al XVIII-lea –, vizuni contradictorii coexistau asupra manierei în care trebuia organizată și construită noua societate. Un element crucial care nu

PRINCIPIUL 1. REDUCEȚI DEMOCRAȚIA

31

trebuie uitat este influența crescută a statelor sclavagiste. Sclavia este de fapt un factor important în revoluția americană. Începând din 1770, judecători britanici – precum Lordul Mansfield⁴, într-un caz celebru – declara că sclavia era o obscenitate intolerabilă. Americanii care dețineau sclavi nu puteau închide ochii. În cazul în care coloniile rămâneau supuse regatului britanic, sclavia avea să fie în scurt timp interzisă – și se știe că a fost un factor major de revoltă, în care statele sclavagiste erau foarte influente, iar Virginia era cel mai puternic. Opoziția la sclavie a început în Nord-Est, dar mișcarea era restrânsă, iar Constituția reflectă acest fapt.

Somerset vs. Stewart, Curtea Engleză a regelui Bench, 14 mai 1772, aviz emis de Lord Mansfield, la pp. 37-38

TENDINȚE CONFLICTUALE

Istoria Statelor Unite conține o luptă permanentă între aceste două tendințe. O tendință spre democratizare – o presiune venind de jos, care a repurtat numeroase victorii. Femeile, spre exemplu – adică jumătate din populație – au obținut dreptul de vot în anii '20. (Înainte de a fi atât de mândri, e de știut că s-a întâmplat în același moment în care drepturile femeilor s-au ameliorat substanțial în Afganistan.)

⁴ William Murray, primul Lord de Mansfield (1705-1793), a fost unul dintre marii juriști britanici, politician și judecător, implicat în reforma sistemului legislativ englez. Considerat cel mai influent jurist britanic al secolului al XVIII-lea, Lordul Mansfield a adoptat ideile iluministe și a promovat în Anglia o mișcare de abolire a sclaviei și a comerțului cu sclavi. (n.t.)

Sclavii au fost oficial eliberați, dar realitatea este mult mai complexă. În practică, ei nu și-au dobândit libertatea decât în anii '60 și chiar și atunci existau multiple restricții. De fapt, avem și astăzi reziduuri substanțiale de sclavie în sistemul contemporan, dar condițiile de proprietate pentru a vota și a participa au fost reduse în secolul al XIX-lea. Apoi, este începutul sindicatelor serioase – care au obținut multe victorii.

Așadar, aveam această alternanță permanentă între perioadele de regres și perioadele de progres. Anii 60 au reprezentat o epocă de democratizare semnificativă. Segmente de populație în general pasive și apatice s-au organizat, au devenit active și și-au revendicat drepturile. Si s-au găsit din ce în ce mai mult implicate în luarea deciziilor, în manifestări activiste etc. A fost o perioadă de civilizare – cred că acesta este motivul pentru care e numită „The Time of Troubles“. Ea a schimbat conștiințele în varii feluri: drepturile minorităților, drepturile femeilor, preocupările pentru ecologie, condamnarea violenței, preocuparea pentru alte popoare.

Toate acestea au fost efecte civilizatoare, care au provocat mari temeri... Eu nu am anticipat puterea – ar fi trebuit să o fac, dar nu am putut prevedea puterea reacției la aceste efecte civilizatoare din anii '60. Nu am anticipat forța de reacție împotriva lor – energiile economice care aveau să fie folosite pentru a le face față sau tehniciile disciplinare puse în practică ori reculul.

Vezi Malcom X, „Democrația este ipocrizie”, discursul din 1960, la pp. 38

Vezi Martin Luther King Jr., „Unde mergem de aici?” discursul din 16 august 1967, la pp. 39

Vezi Gaylord Nelson, Discursul cu prilejul Zilei Pământului, 22 aprilie 1970, la pp. 39-40

LUCRĂRILE SECRETE... DIN 1787 ȘI ALTE SURSE

*Lucrările și dezbatările secrete ale
Convenției de la Philadelphia, din 1787*

Dl. MADISON. Astfel sunt diversele condiții ale acestei vieți, ca, în toate țările civilizate, interesul unei comunități să fie împărtit. Vor exista debitori și creditori și o deținere inegală a proprietății și, prin urmare, vor apărea opinii diferite și obiective diferite în guvern. Aceasta, într-adevăr, este lucrarea de bază a aristocrației; și o găsim amestecată în fiecare guvern, atât vechi, cât și modern. Chiar și în cazul în care titlurile au supraviețuit proprietății, descoperim săracul nobil, trufaș și arogant.

Omul care este posedat de bogăție, care se odihnește pe canapeaua lui sau merge în caleașca proprie, nu poate judeca dorințele sau sentimentele zilierului. Guvernul pe care intenționăm să-l ridicăm este menit să dureze veacuri. În prezent, interesul proprietarului financiar este prevalentă; dar, în timp, când ne apropiem de statele și regatele Europei; atunci când numărul de proprietari de terenuri va fi relativ mic, prin diferențele mijloace de comerț și de producție, nu va mai ieși în alegerile viitoare interesul proprietarilor de pământuri și, dacă nu este prevăzut cu înțelepciune, ce va să devină guvern? În Anglia de azi, în cazul în care alegerile ar fi fost deschise tuturor categoriilor de oameni, proprietatea deținătorilor de terenuri ar fi fost nesigură. O lege agrară va fi ratificată curând. Dacă aceste observații sunt corecte, guvernul nostru ar trebui să asigure interesele permanente ale țării împotriva schimbării. Proprietarii de teren ar trebui să dețină o parte din guvern, să susțină aceste interese neprețuite, să

echilibreze și să o verifice pe celaltă. Ele ar trebui să fie constituite astfel încât să protejeze minoritatea celor bogăți de majoritate. Prin urmare, Senatul ar trebui să fie acest organism; și pentru a răspunde acestor scopuri, ei ar trebui să aibă permanență și stabilitate. Au fost propuneri variate; dar opinia mea este că, cu cât vor continua să se afle în birou, cu atât mai bun va fi răspunsul la aceste opinii.

**Thomas Jefferson într-o scrisoare către William Short,
8 ianuarie 1825**

Oamenii, în conformitate cu constituțiile lor și circumstanțele în care sunt plasați, diferă în mod cîndîn funcție de opinie. Unele sunt whigs, liberali, democrați, numiți-i cum vă rog; alții sunt conservatori, sclavi, aristocrați etc. Aceștia din urmă se tem de popor și doresc să transfere toată puterea în clasele superioare ale societății. Primii consideră că poporul este cel mai sigur depozitar al puterii, în ultimă instanță îl prețuiesc și doresc să-i acorde toate puterile de exercitarea căror este competent. Aceasta este situația actuală din SUA.

Aristotel, *Politica*, Cartea a III-a, Capitolul VIII

Trebuie vorbit puțin mai pe larg despre ce este fiecare dintre aceste regimuri, căci chestiunea prezintă niște dificultăți, iar celui ce examinează, prin indiferent ce metodă, în chip filosofic și fără a privi numai la aspectul practic, îi este propriu să nu neglije și să nu omite nimic, ci să arăta adevărul despre fiecare lucru. Tirania este, după cum s-a spus, o conducere monarhică despotică asupra comunității politice; este oligarhie când sunt suverani în regim cei care au averi, iar democrație când, dimpotrivă, sunt suverani nedeținătorii unei mari averi, cei lipsiți.